

Maahanmuuttajien vuorovaikutussuhteet työyhteisössä

Lotta Kokkonen, Jyväskylän yliopisto, Kielikeskus

Esityksen tavoitteet

- Miten maahanmuuttajan ammatillista osaamista voisi tukea työyhteisössä?
- Miten yhteiskunta voisi hyötyä maahanmuuttajien työllistymisestä?

Aiheesta tutkittua

- Maahanmuuttajien työllistymistä ja työelämään sijoittuminen (esim. Arajärvi 2009; Forsander 2002; Juuti 2005; Martikainen & Tiilikainen 2007)
- Vuorovaikutussuhteet ovat usein työllistymiseen vaikuttavana tekijänä tai ainakin niillä on työllistymistä tukevia vaikutuksia (esim. Ahmad 2002; Forsander 2002; Jaakkola 2000; Ramirez & Hondagneu-Sotelo 2009).

Näkökulma ja aineisto

- Puheviestinnän tutkija / tutkimus
- Tarkastelukohteena vuorovaikutussuhde
- Väitöskirjatutkimus, jossa kohteena pakolaisten vuorovaikutussuhteet

Tutkimusaineisto

- Teemahaastatteluja 21 kpl (15 naista ja 12 miestä)
- Päiväkirjoja 21 kpl (11 naista ja 10 miestä)
- Yht. 48 henkilöä
- 9 eri lähtömaasta
- Asuneet Suomessa 3 kk – 13 vuotta

Työllistyminen Suomessa

- Eri maahanmuuttajaryhmien välillä on havaittu suuria eroja.
- 2005 työttömyysaste afganistanilaisilla (64 %), irakilaisilla (64 %), somalialaisilla (59 %), iranilaisilla (51 %)
- Pakolaistaustaisilla suurempia vaikeuksia saada töitä Suomessa
- (ks. Heikkilä & Pikkarainen 2008; Väänänen, ym. 2009.)

Mielikuvat työn saamisesta

- **H11/2 (ln, 3, m 18)**

H: Ruotsissa mitä mä olen nähnyt kun mulla on siellä kavereia, jotka on asunut kaksi vuotta siellä eikä osannut kieltä yhtä hyvin kuin mitä mä nyt osaa täällä, niin ne sit sai työpaikan lentokentältä, marketista ja siis ne jakoi työt niin, että viikonloppuisin siinä ja ne oli myös koulussa. [---] **Että siinä ne pääsee tosi helposti ja ulkomaalaisiin luotetaan jo. Mutta ei täällä luoteta yhtään.** Siis täällä on niin paljon ennakkoluuloja, että mä itte joskus epäile, että olenko mä sellanen tai olaanko me kaikki sellasia.

Työhön päässeet maahanmuuttajat

- Kielitaito ja sen oppiminen (esim. Suni 2008)
 - Muu informaali oppiminen (Zielinska 2007)
- Työ takaa taloudellisen riippumattomuuden ja antaa sisältöä elämään
- Työn tarjoamat vuorovaikutussuhteet

Vuorovaikutussuhteiden solmiminen työpaikalla

H17 (F, 11, n 50)

- H: Tämän projektin kautta olen tavannut [Annan], joka on erään toisen projektin johtaja. Meistä tuli ystävät [---] Suurin osa ystävistäni täällä, en tuntenut heitä aiemmin, mutta kun teemme täällä asioita yhdessä ja tutustumme toistemme perheisiin ja meistä tulee läheisiä. [---] Kun ajattelen itseäni, **olen mennyt monesta systeemistä läpi, harjoittelu, työkokeilu, ja jonkin ajan jälkeen löysin itseni. Tutustumalla erilaisiin mahdollisuuksiin ja ihmisiin olen löytänyt paikkani.**

H18/1 (Tu, 13, n 35)

- LK: Miten sä olet tavannut nämä ystäväsi?
- H: Minä oli töissä ja sitten tapasin mun parhaan ystävän. [---] toisenkin [ystävän] minä sain töistä [---] kun olet töissä, siellä sä kuitenkin tutustut ihmisiin ja sulla on jotain tekemistä.

Työpaikalla syntyneiden suhteiden merkitys

- Heikot suhteet olivat merkityksellisiä vielä vuosienkin jälkeen Suomeen muuttamisesta.
- Vuorovaikutusverkostojen koko / laajuus

H11/1 (In, 3, n 40)

LK: oletteko te tyytyväisiä siihen ihmissuhdeverkostoon, mikä teillä tällä hetkellä täällä on?

H: Minä ainakin tulen hulluksi tällä tavalla jos jatkuis. Että pitää olla ihmisten kanssa tekemisissä.

- Työtoverit ja kollegat olivat selvästi niitä vuorovaikutussuhteita, joiden perusteella tehtiin johtopäätelmiä hyväksytyksi tulemisesta ja kiinnittymisestä.

H3 (Tu, 4, m 50)

- LK: Millainen merkitys sinulle on sillä, että siellä on niitä työkavereita?
- H: Se tuntuu hyvältä. Minä uskon, että enemmän suomalaiset ovat avuliaita, suvaitsevaisia ja ystävällisiä jos uskallat kysyä jotakin, jos tahdot jotakin apua. Varmasti suomalaiset auttavat sinua.

- H1(Ar, 7, m 40)

- H: Jos otetaan koko toimisto, olemme samassa paikassa töissä. Mutta kuten sanoin, me teemme kahdestaan töitä. [---] **Mutta muiden kanssa emme mene esimerkiksi johonkin kahvilaan, tai emme tule vielä toimeen.** [---] minulle kaikki ketkä ovat tässä rakennuksessa, miten me teemme työtä yhdessä vaikka meidän alamme on erilainen; sanotaan työtovereiksi. Mutta heille ei. Heille emme ole kavereita. En ymmärrä miksi näin on? [---]

Mutta miten me voimme sanoa näin, jos minä itse olen yrittänyt olla lähellä, olla ystävä olla työkaveri, **jota he [työkaverit] eivät hyväksy.** [---] ne ihmiset joiden kanssa me haluamme olla tekemisissä työssä, tai opiskelussa, tai jossain muualla, he eivät hyväksy meitä, ja he eivät halua auttaa meitä.

Kokemuksia työpaikkakiusaamisesta

- Afrikasta ja Lähi-idästä tulleet ovat raportoineet muita useammin kohdanneensa epätasapuolista kohtelua esimiehen taholta ja työnjaossa (Vartia ym. 2007; ks. myös Pohjanpää 2003; Sutela 2005).
- Maahanmuuttajien on havaittu kokevan työpaikkakiusaamista jonkin verran suomalaisia työtovereitaan useammin (Vartija ym. 2007).
- Kiusatuksi tulemisen kokemus vaihtelee suuresti eri maahanmuuttajaryhmissä, mutta erityisesti arabien ja somalialaisten on todettu kokevan kiusaamista (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003; Vartia ym. 2007).

Ingroup vs. outgroup

- Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttajat arvioivat samaa kulttuurista ryhmää edustavien työntekijöiden keskinäiset suhteet myönteisemmiksi kuin ns. monikulttuuriset kollegiaaliset suhteet (ks. myös Trux 2000)

Lopuksi

- Työpaikalla syntyvillä vuorovaikutussuhteilla näyttäisi olevan laajemminkin merkitystä maahanmuuttajien ja suomalaisten sopeutumisen kannalta.
- Matalammat kynnykset työhön pääsemisessä mahdollistaisivat
 - Kielenoppimisen yhteisesti neuvotellen, mahdollisesti jopa uutta luoden. Myös muiden tarvittavien valmiuksien oppiminen ja kehittyminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa
- Koulutuksessa huomioitavaa / vahvistettavaa:
 - Opetusmenetelmät vuorovaikutussuhteiden syntymistä ja vahvistumista tukeviksi
 - Työssäoppiminen / oppisopimuskoulutus

Lähteet 1/2:

- Ahmad, A. (2005). Getting a job in Finland: The social networks of immigrants from the Indian subcontinent in the Helsinki metropolitan labour market. Helsinki: University of Helsinki.
- Arajärvi, P. (2009). Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut. Sisäasiainministeriön julkaisu 2/2009. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Forsander, A. (2002). Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D39/2002. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Heikkilä, E. & Pikkarainen, M. (2008). Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Jaakkola, T. (2000). Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönotossa ja työelämässä. Työpoliittinen tutkimus 218. Helsinki: Työministeriö.
- Juuti, P. 2005 Monikulttuurisuus voimavaraksi: valtaväestö ja maahanmuuttajat työyhteisössä: monikulttuurisuus voimavarana työyhteisössä ETMO -hankkeen tutkimusraportti. Kiljava: Kiljavan opisto.
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto.
- Pohjanpää, K. (2003). Syrjintä. Teoksessa K. Pohjanpää, S. Paananen & M. Nieminen (toim.) Maahanmuuttajien elinolot – Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus, 65–77.
-

Lähteet 2/2

- Pohjanpää, K., Paananen, S. & Nieminen, M. (toim.) (2003). Maahanmuuttajien elinolot – Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Elinolot 2003:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Ramirez, H. & Hondagneu-Sotelo, P. (2009). Mexican immigrant gardeners: entrepreneurs or exploited workers? *Social Problems*, 56 (1), 70–88.
- Suni, M. (2008). Toista kieltä vuorovaikutuksessa: kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa. *Jyväskylä Studies in Humanities* 94. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sutela, H. (2005). Maahanmuuttajat palkkatyössä. Teoksessa S. Paananen (toim.) *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, 83-109.
- Trux, M.-L. (2000). Monimuotoinen työyhteisö. Teoksessa M.-L. Trux (toim.) *Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä*. Helsinki: WSOY, 261–316.
- Vartia, M., Bergbom, B., Giorgiani, T., Rintala-Rasmus, A., Riala, R. & Salminen, S. (2007). Monikulttuurisuus työn arjessa. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Väänänen, A. ym. (2009). Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti 9-2009. Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/Setu_9-2009.pdf>. Viitattu 10.10.2009.
- Zielinska, M. (2007). Informal intercultural learning in the workplace. Pro gradu -työ : Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos, kulttuurienvälinen viestintä.

Yhteystiedot:

- Lotta Kokkonen
- Kielikeskus, Jyväskylän yliopisto

- puh: 014-260 3781
- email: lotta.o.kokkonen@jyu.fi